

Dekanat Nowogródek Miejskowy kościół jest nie tylko reprezentantem prawdziwego gotyku w naszym kraju, ale i najstarszym przykładem tego stylu na obecnych ziemiach Białorusi. Około roku 1413 świątynię ufundował Jan Niemira, koniuszy Wielkiego Księcia Witolda, namiestnik połocki, właściciel dóbr Wsielub (właśnie na warunkach przyjęcia katolicyzmu Jan Niemira jako jeden z pierwszych bojarów litewskich otrzymał własny herb podczas sejmu w Grodnie w 1413r.). Według innych źródeł, świątynię zbudował jego syn Andrzej Niemira w 1433 r. (data ta jest uważana za oficjalną datę powstania kościoła, ten rok podaje również inwentarz z 1867 r.). Polski historyk Ochmański za datę powstania świątyni podaje rok 1471, a jego fundatorem – Mikołaja Niemirowicza, namiestnika witebskiego i smoleńskiego.

Tak czy inaczej, murowany kościół został tu wzniesiony w pierwszej połowie XV w. i poświęcony pt. św. Jan Chrzciciela. Niestety, w swym pierwotnym wyglądzie świątynia się nie zachowała. Na początku raczej była prostokątną niepodzielną salą z pięciobryłową absydą, skierowana na wschód, z jedną zakrystią z północnej strony. Ściany, wyłożone z zewnątrz z cegły techniką gotyckiego murowania, posiadały wzmocnione kontrforsy. Nad całym wnętrzem górowały gwiazdźiste sklepienia, oparte na kolumnie w centrum kościoła. W głębi ścian południowo-zachodniego kąta zrobiono schody, które do końca XVIII wieku były drewniane, następnie już murowane, prowadzące na chory i dalej na poddasze. W poł. XVI w. ówczesny właściciel Wsielubia (od roku 1540) wojewoda połocki Stanisław Dawojna ufundował ołtarze boczne – Przenajświętszej Trójcy (w 1543 r.) oraz św. Jerzego (1545 r.), tworząc przy nich ołtarze. † W roku 1576 Wsielub stał się własnością znanego protestanta Radziwiłła Rudego, który świątynię katolicką zamienił na zbór kalwiński. Dopiero w 1642 r. świątynia wróciła na łono Kościoła katolickiego - 16 czerwca podkomorzy WKL Janusz Radziwiłł podpisał dokument na powrót plebanii. W ciągu następnych pół wieku kościół w znacznym stopniu podlegał rekonstrukcji: rozebrano sklepienia nad nawą główną, zheblowano kontrforsy bocznych fasad i absydy. Z zewnątrz ściany otynkowano, dach pokryto płaską, a później - falistą dachówką. W 1710 roku dobudowano kruchtę do wejścia głównego, na jej drzwiach namalowano postać św. Michała Archaniola. Odnowioną świątynię pod nowym tytułem – świętego Kazimierza, patrona WKL, w dn. 1 listopada 1788 roku poświęcił kanonik inflancki i smoleński ks. Tadeusz Łappo.

W XVIII st. kościół został otynkowany zarówno z zewnątrz, jak i wewnątrz, została położona podłoga z cegły, a pod nią się mieściły sutereny. Nad nawą wznosił się drewniany sufit, natomiast w prezbiterium i zakrystii zachowały się dawne sklepienia. Świątynia była pokryta gontem. Nad wysokim dachem wznosiła się wieżyczka-sygnaturka. Kruchta pełniła rolę wejścia

głównego.

Wnętrze świątyni upiększały trzy ołtarze, ufundowane przez Antoniego Nowosielskiego, kasztelana nowogródzkiego: główny – Ukrzyżowania, lewy – tytułowy – św. Kazimierza (z obrazem Matki Bożej, oznaczony 22 wotami), prawy – św. Jana Chrzciciela. Później został ustanowiony czwarty ołtarz, poświęcony św. Antoniemu. Pod kościołem mieściła się krypta. Obok świątyni, na przeciwko bramy, stała drewniana dzwonnica z trzema dzwonami: „dużym, średnim oraz małym”. Drewniana plebania została pobudowana w 1804 roku.

Ponowna rekonstrukcja świątyni miała miejsce w latach 1790 – 1810. Fasada główna przyjęła współczesny neogotycki wygląd. Nad kruchtą wznosiła się stroma dwupoziomowa ośmioboczna na planie kwadratu wieża-dzwonnica w kształcie namiotu. Boczne skosy fasad uwieńczone były spiczastymi pinaklami. Prawdopodobnie wówczas została dobudowana do świątyni południowa zakrystia. Chory nad wejściem, na których umieszczono organy na 10 głosów, opierały się na dwie doryckie kolumny.

W XIX st. do parafii wsielubskiej dopisano kaplice w Beninie i Wieteszkowie. Za kościołem ostatni właściciel miasteczka Józef R'Ourke (ród ten był właścicielem miasteczka od końca XVIII w.). pobudował kaplicę grobową. Jest to budynek z cegły, otynkowany w stylu klasycystycznym, główną fasadę ozdabiają czterokolumnowy portyk. Wówczas ilość mieszkańców Wsielubia wynosiła ok. 2000 osób.

W 1930 r. kościół św. Kazimierza był rekonstruowany ze środków hrabiego R'Ourkego, dach pokryto blachą. Terytorium przykościelne zostało otoczone kamiennym murem z trzyczęściową bramą przed kościołem. Z lewa od świątyni stała ośmioboczna barokowa dzwonnica.

Gdy krajem rządili Sowieci, kościół został zamknięty, parafia została zdjęta z rejestracji w 1960 roku. Za jakiś czas budynek świątyni spłonął podczas pożaru i została po nim straszna ruina. Kierownik kołchozu zabronił gaszenia ognia, chcąc, by po świątyni nie zostało ani śladu. Perła gotyku, niebywały okaz tego stylu w naszym kraju, nie została nawet wniesiona na listę „Zabytków historii i kultury Białorusi”. Odrodzenie świątyni rozpoczęło się dopiero w latach 90. ub. w dzięki staraniom ówczesnego proboszcza parafii nowogródzkiej, a obecnego ks. bpa Antoniego Dziemianki.

Kościół ponownie został poświęcony 14 września 2002 roku. Rok później zostały ustanowione ołtarze: główny – Ukrzyżowania, lewy boczny – Matki Bożej, zaś prawy – św. Kazimierza. Przed wejściem do kościoła została ustawiona kapliczka-grota z figurą Matki Bożej z Lourdes, przed którą klęczy Bernadetta. Mur został odnowiony, brama wejściowa, którą tworzą cztery kolumny, obecnie znajduje się od strony ulicy.